

УДК 330.322

О. Г. Дейнека

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри «Менеджмент та адміністрування»
Українського державного університету залізничного транспорту

А. С. Нестеренко

здобувач кафедри «Менеджмент та адміністрування»
Українського державного університету залізничного транспорту

В. В. Сребранець

магістр спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Українського державного університету залізничного транспорту

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ ЗАЛІЗНИЦЬ УКРАЇНИ

У статті розглянуто сучасні підходи до державного управління інвестиційними процесами, що відбуваються в залізничній галузі, надано визначення трансформації понять «інвестиційна привабливість» та «інвестиційний клімат», проведено їх аналіз та критично проаналізовано нормативну базу, що забезпечує діяльність іноземних та вітчизняних інвесторів в умовах очікуваних фінансово-економічних потрясінь на залізничному транспорті.

Ключові слова: державне управління, інвестиційна привабливість, державний бюджет, інвестиційна активність, інвестиційний потенціал.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. В сучасних умовах розвитку залізничного транспорту постає питання розробки методологічних підходів до стратегії державного управління інвестиційною привабливістю галузі. Особливої уваги це набуває у зв'язку з необхідністю впровадження швидкісного пасажирського сполучення. Проте на сучасному етапі розвитку світової економіки перед країною, яка відчуває брак внутрішніх ресурсів, пов'язану з великими витратами на реалізацію програм економічних та соціальних перетворень, як правило, постає проблема дефіциту державного бюджету та платіжного балансу.

Інструментом подолання цього є, безумовно, механізм державного управління. Адже галузь виступає носієм державного впливу на реалізацію проблеми удосконалення пасажирських перевезень.

Одним зі шляхів виходу з такої ситуації є зовнішнє фінансування. Разом з тим можливості інвестування в умовах фінансово-економічної кризи в Україні стануть реальними лише завдяки інвестиційно привабливим проектам та програмам українських залізниць.

Перш за все, для того, щоб держава мала змогу залучати іноземні інвестиції, їй необхідно мати відповідний інвестиційний імідж, інвестиційну привабливість та інвестиційний клімат. Треба підкреслити те, що держава повинна надати своїм інвестором найвигідніші умови позиціонування та гарантувати захист та повернення відповідних капіталовкладень.

Тобто необхідна стратегія державного управління інвестиційної привабливості залізничного транспорту. Саме стратегія як генеральна програма дій, що визначає пріоритети проблем та ресурси для досягнення мети має формувати інвестиційну привабливість конкуренто застарілої галузі. Безумовно це надасть шанс технологічного прориву та успішного позиціону-

вання на вітчизняному та закордонному ринках транспортної галузі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спираються автори з посиланням на джерела. Загальні питання державного управління інвестиційним розвитком постійно досліджуються фахівцями Харківського Регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Зокрема це публікації докторів наук з державного управління В.М.Мартиненка, М.А. Латиніна, О.Ю. Амосова, Г.С. Одінцової, Т.М. Лозинської, О.Б. Коротич [1; 2; 3; 4].

Проблемам інвестиційного іміджу та інвестиційної привабливості країн присвячено велику кількість робіт учених-економістів та аналітиків, зокрема це публікації В.Г. Федоренко [5], О.В. Гаврилюка [6], І.П. Мойсеєнко [7], К.А. Пріба [8] та багатьох інших. Проте слід зазначити, що накопичена практика вивчення проблематики щодо аналізу та оцінювання інвестиційної привабливості базових галузей економіки у тому числі залізничного транспорту та держави в цілому в українській науковій думці, хоча й позначається у збільшенні кількості наукових публікацій, але, на жаль, характеризується однотипністю підходів. Головна вада наявних досліджень полягає у відсутності системності, комплексності підходу та передбаченні очікуваних результатів. Крім того, серед вітчизняних досліджень досі не існує єдиної думки не тільки в питаннях того, як аналізувати та оцінювати інвестиційну привабливість залізничного транспорту, а й у питаннях визначення його як економічної категорії. Деякий вакуум виник у зв'язку з тим, що поки не існує чіткого визначення механізму стратегії державного управління інвестиціями в галузі. Вважається за необхідне визначити місце залізничного транспорту України у світовому рейтингу, надати додаткове наповнення поняттям «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість», оцінити їх дієвість та необхідність для транспортної галузі нашої держави, проаналізувати найбільш привабливі для потенційного вкладення іноземних та власних інвестицій в галузі економіки у тому числі залізничний транспорт та проаналізу-

вати основні нормативні акти, що мають захистити інтереси іноземних та власних інвесторів на території України.

Формування цілей статті (визначення завдання). Метою статті є визначення інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату України під кутом зору найбільш привабливих з економічного та політичного погляду базових галузей, а також провести критичний аналіз нормативних актів, що захищають іноземні інвестиції у залізничній галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових матеріалів. Аналізу та оцінці інвестиційного клімату та привабливості України має передувати сучасне визначення зазначених понять.

Інвестиційний клімат країни – це система інвестиційних відносин та реальних дій, які формуються та реалізуються під впливом великої кількості взаємопов'язаних процесів економічного, політичного, соціально-психологічного, інноваційного, інфраструктурного, нормативно-правового, екологічного, кримінального характеру та відбивають перелік привабливих галузей економіки, у тому числі залізничного транспорту та сфери послуг. Ці процеси зображають:

- об'єктивно наявні можливості країни (регіону, галузі, підприємства) до інвестиційної діяльності (характеризується як інвестиційний потенціал);
- рівень очікуваної дохідності та проблемності інвестування в цей об'єкт (характеризується як інвестиційні ризики);
- наявні інвестиційні процеси в країні (характеризується як інвестиційна активність).

Отже, інвестиційний клімат країни – це система умов інвестиційної діяльності в країні, яка поєднує такі складові, як інвестиційний потенціал, інвестиційні ризики та інвестиційна активність її сфер економічної діяльності, галузей промисловості, транспорту та сфер послуг, а також окремих підприємств.

Основні категорії інвестиційної діяльності визначаються таким чином:

- інвестиційна активність об'єкта інвестування – інтенсивність залучення до нього інвестицій;

– інвестиційний потенціал об'єкта інвестування – це об'єктивно наявні можливості об'єкта конкурувати в умовах ринкових відносин серед інших подібних об'єктів-конкурентів з метою залучення інвестицій з урахуванням наявних економічних, соціальних та інших передумов, що є важливими для інвестиційної активності даного об'єкта. Тобто йдеться про вузьке значення поняття «інвестиційний потенціал». У широкому сенсі інвестиційний потенціал – це рівень можливостей залучення інвестицій та рівень соціально-економічного розвитку країни, її галузей та підприємств, який формується під впливом прямих іноземних та внутрішніх інвестиційних надходжень;

– інвестиційні ризики об'єкта інвестування умови, за яких можлива неповна або часткова реалізація інвестиційного потенціалу об'єкта інвестування через наявність негативних чинників внутрішнього та зовнішнього впливу.

Інвестиційна привабливість країни – це конкурентна позиція та імідж країни у світовому інвестиційному русі капіталів у порівнянні з іншими країнами, які залежать від рівня інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків окремих її економічних та територіальних складових, тобто динаміки інвестиційного клімату країни.

Отже, інвестиційний клімат об'єкта інвестування зокрема залізничного транспорту визначається як його певний стан, а привабливість – це так звана «міміка» об'єкта інвестування, сигнал до інвестора, запрошення до інвестиційної діяльності. Діалектику інвестиційного процесу зображає закон взаємного переходу кількісних змін в якісні. Кількісні зміни інвестиційного клімату обумовлюють якісну зміну інвестиційної привабливості, яка в майбутньому може змінити інвестиційний клімат завдяки стрибку – переходу від старої якості до нової. Такий підхід дозволяє розрізнити інвестиційний клімат та інвестиційну привабливість не тільки за змістом, а й за місцем та часом реалізації.

Відносно інвестиційної привабливості залізничного транспорту України можна сказати, що вона має сприятливе для інвестиційних потоків географічне положення щодо Європи, Центральної Азії.

Транзитне положення України обумовлює досить широке коло можливостей залучення різноманітних інвестицій у виробничу та невиробничу сферу. Унікальними для інвестування вбачаються агропромисловий, курортно-рекреаційний комплексний, безумовно, залізнична галузь. Чорноморські порти, які не замерзають, стимулюють можливості транспортувати вантажі з південних до північних країн, із країн Балтії до Чорного моря та далі – до Близького Сходу. Тобто це якісно новий стимул формування та розвитку міжнародних транспортних коридорів. До цього можна додати наявність сухопутних кордонів із 8 країнами та понад 2 700-кілометрову берегову лінію. Центральне положення в Європі визначає наявність конкурентних переваг. Таким чином, в Україні доцільно активізувати виробництво як для потреб внутрішнього ринку, так та для цілей експорту в різних напрямках. Зазначене формує подвійні переваги, оскільки існує можливість організації інвестиційно привабливих об'єктів для подальшої реалізації частини продукції в Україні, а іншої – для вивезення за кордон, або надання сервісу транспортних транзитних послуг.

Якщо скласти рейтинг найбільш привабливих регіонів країни, то, безумовно, традиційно перше місце займуть Київ та Київська область завдяки їх розвиненій інфраструктурі та більш якісним освіті, побутовим та медичним послугам. Дніпропетровська область займатиме друге місце завдяки якості автомобільних шляхів та залізничних колій, гнучкості в установленні заробітної плати та здатності до сприйняття інновацій. Третє місце, з урахуванням потужності потенціалу індустрії, що певним чином галузево змінюється, посідатиме Харківська область завдяки потужним промисловим можливостям, традиційним інтеграційним зв'язкам та значному резерву робочої сили та великому потенціалові вищих навчальних закладів. Останнє місце належатиме Херсонській області, де найбільшого розвитку набуває аграрний сектор, куди поки що свої гроші іноземні та вітчизняні інвестори вкладають зовсім неохоче [5].

Відносно ж інвестиційного клімату України, виходячи з вищенаведених критеріїв,

можна сказати, що інвестиційний потенціал країни й в майбутньому залишатиметься досить потужним, завдяки тому, що вона має велику кількість підприємств різноманітних галузей, які потребують значного вливання інвестиційного капіталу. Завдяки цьому вони зможуть вийти на якісно нові рівні роботи, залучати нові технології у виробництві того чи іншого виду товарів або послуг.

Окреме місце щодо можливостей інвестиційного клімату займає залізничний транспорт. До стратегії державного управління інвестиціями належить розробка дієвого механізму реалізації останніх для створення у країні інфраструктури швидкісного та високошвидкісного пасажирського руху за основними напрямками, що мають поєднати столицю з містами мільйонниками такими, як Харків, Одеса, Дніпро, Донецьк, а також Львів, Запоріжжя та інші. Разом з цим постає питання державної підтримки щодо придбання за кордоном, або виробництва на власних потужностях рухомого складу для швидкісних залізниць. У питаннях інвестування як гарант дотримання відповідних договорів має виступати саме держава.

Проте перед Україною постає дуже велика кількість невирішених проблем, які заважають їй гідно конкурувати з країнами, які також потребують іноземних та внутрішніх інвестицій. Слід зазначити, що Україна не має відповідної нормативної бази, яка змогла б забезпечити захист іноземних та вітчизняних інвесторів. На жаль, не відповідає сучасним вимогам податкова система держави. В останні роки спостерігається значна політична нестабільність, що значною мірою відлякує потенційних інвесторів.

Отже, усе вищезазначене можна ідентифікуватися як інвестиційні ризики та невизначеність, тобто умови, за яких неможлива повна реалізація інвестиційного потенціалу України.

Повертаючись до проблем нормативного забезпечення захисту іноземних та вітчизняних інвестицій, слід зазначити, що існують нормативні акти, положення та закони, які регламентують діяльність іноземних інвесторів на території України та захищають їх власність, однак вони не

є дієвими та не гарантують загалом захист інвестиційних коштів.

Так, Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року (ВВР, 1991 р., № 47, ст. 646) визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України. Він спрямований на забезпечення рівного захисту прав, інтересів та майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективне інвестування народного господарства України, розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції.

Закон України «Про режим іноземного інвестування», зі змінами та доповненнями, внесеними Законом України від 16 липня 1999 року (№ 997-XIV), визначає особливості режиму іноземного інвестування на території України, виходячи з цілей, принципів та положень законодавства України.

Проте численні порушення зазначених та інших законодавчих актів свідчать про необхідність ухвалення та дотримання більш дієвих нормативних актів, уніфікованих до міжнародних стандартів. Закони, які регламентують діяльність іноземних інвесторів на території України, були прийняті ще в 1990-х роках. З того часу відбулися значні зміни у фінансовому «житті» не тільки України, а й усього світу. Таким чином, нам треба вдосконалити стару або розробити нову, більш досконалу нормативну базу для діяльності іноземних та вітчизняних інвесторів на території нашої країни.

Висновки дослідження та перспективи подальших робіт у цьому напрямі. Україна має потенційну інвестиційну привабливість розвитку залізничного транспорту завдяки вигідному положенню в центрі Європи. Проте інвестиційний клімат країни залишається, на жаль, несприятливим для залучення іноземних та вітчизняних інвестицій. Це, перш за все, пов'язано з тим, що в країні нестійка політична ситуація, мають місце побоювання з боку капіталовкладників відносно некоректних умов роботи.

До негативних обставин слід віднести недостатній рівень захисту права власності, відсутність адаптованої до світо-

вих стандартів нормативної бази, яка повинна захистити не тільки інвестора, а й підприємство, що використовує іноземні та вітчизняні інвестиції. Зазначимо також та низький рівень корпоративної культури. Зазначене буде предметом подальших досліджень.

Вбачається за необхідне розробити дієвий механізм стратегії державного управління інвестиціями та забезпечити їх недоторканість та дієвість.

Список використаної літератури:

1. Дехтяр А.О., Амосов Щ.Ю., Латинін М.А. Реалізація політики інноваційно-інвестиційного розвитку економіки на регіональному рівні: монографія / за загальною редакцією А.О. Дехтяря. Харків : Вид-во Хар РІ НАДУ «магістр», 2008. 144 с.
2. Державне регулювання економічних відносин в умовах глобалізації : монографія / М.А. Латинін, Т.М. Лозинська, С.В. Майстро та ін.; за загальною редакцією М.А. Латиніна. Харків : Видавництво Хар РІ НАДУ «магістр», 2011. 276 с.
3. Корженко В.В., Мельтюхова Н.М., Одінцова Г.С. Тенденції та перспективи європейської інтеграції України : державно-управлінські виміри : монографія / За загальною редакцією В.В. Корженка та Н.М. Мельтюхової. Харків : Видавництво Хар РІ НАДУ «магістр», 2007. 244 с.
4. Коротич О.Б. Комунікації у державних інституціях : навчальний посібник . Харків : Видавництво Хар РІ НАДУ «магістр», 2012. 200 с.
5. Федоренко В. Г. Інвестування : Підручник. 2-ге вид., переробл. та доп. Київ : Алєрта, 2008. 448 с.
6. Гаврилук О.В. Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України. *Фінанси України*. 2008. № 3. С. 79–93.
7. Мойсеєнко І.П. Інвестування : Навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 490 с.
8. Пріб К.А. Інвестування : Навч. посібник для дист. навчання / За наук. ред. М.Ю. Коденської. Київ : Університет «Україна», 2007. 259 с.

Дейнека О. Г., Нестеренко А. С., Сребранец В. В. Методологические подходы к стратегии государственного управления инвестиционной привлекательности железных дорог Украины

В статье рассмотрены современные подходы к государственному управлению инвестиционных процессов, происходящих в железнодорожной отрасли, предоставлено определение трансформации понятий «инвестиционная привлекательность» и «инвестиционный климат», проведен их анализ и критически проанализированы нормативную базу, которая обеспечивает деятельность иностранных и отечественных инвесторов в условиях ожидаемых финансово-экономических потрясений на железнодорожном транспорте.

Ключевые слова: государственное управление, инвестиционная привлекательность, государственный бюджет, инвестиционная активность, инвестиционный потенциал.

Deineka O., Nesterenko A., Srebranets V. Methodological approaches to the strategy of public administration of investment attractiveness of railways of Ukraine

Modern approaches to the state management of investment processes taking place in the railway industry are considered. The definition of the transformation of concepts «investment attractiveness» and «investment climate» is presented, their analysis and critically analyzed the normative base ensuring the activity of foreign and domestic investors in the conditions of expected financial and economic shocks on rail transport.

Key words: state administration, investment attractiveness, state budget, investment activity, investment potential.